

Vrå Hölö

Arkeologisk förundersökning i form av
schaktövervakning

RAÄ-nr Hölö 287:1–2

Vrå 5:1

Hölö socken

Södertälje kommun

Stockholms län

Södermanland

Britta Kihlstedt

Vrå Hölö

Arkeologisk förundersökning i form av
schaktövervakning
Vrå 5:1
Hölö socken
Södertälje kommun
Stockholms län
Södermanland

Britta Kihlstedt

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2014

Omslagsfoto: Den södra delen av schaktet från sydväst. Foto: Henrik Runeson.

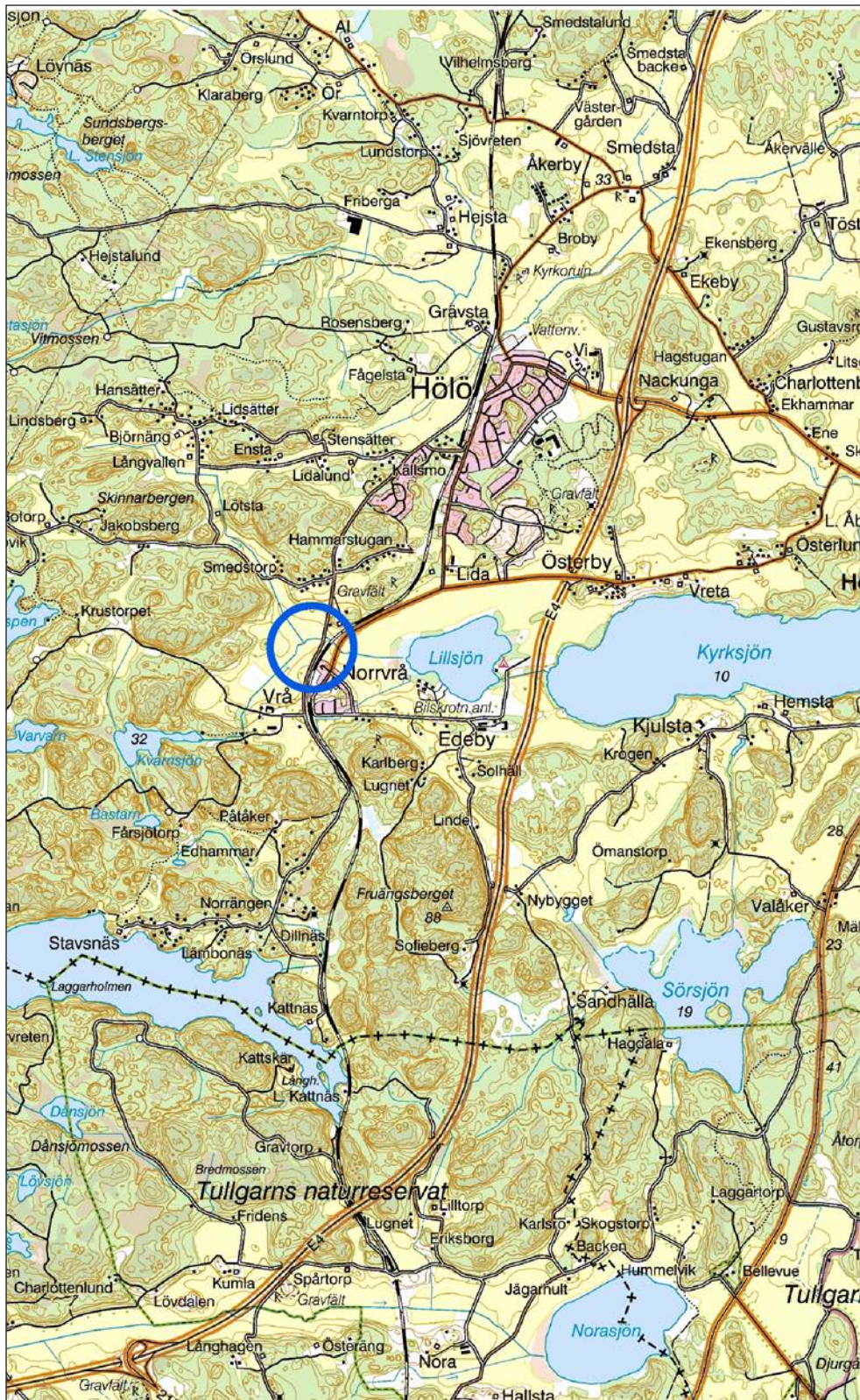
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-318-7

Tryck: Just Nu, Västerås 2014.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Syfte och metod	5
Fornlämningsmiljö	6
Undersökningsområdet	7
Resultat	7
Tekniska och administrativa uppgifter	9
Bilaga 1. Schaktbeskrivningar	10

Figur 1. Utdrag ur digitala Terrängkartan med platsen för schaktövervakningen markerad med blå ring. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk förundersökning i form av en schaktövervakning inom fastigheten Vrå 5:1 söder om Hölö i Södertälje kommun (figur 1). Orsaken till förundersökningen var att en elkabel skulle förläggas inom fornlämningsområdet till hållristningslokalerna Hölö 287:1–2. Syftet med schaktövervakningen var att kontrollera om arkeologiska lämningar berördes av kabelförläggningen.

Fältarbetet utfördes i januari 2014. Totalt följdes schaktningen inom en cirka 100 meter lång sträcka förbi de aktuella fornlämningarna. Inga lämningar påträffades.

Bakgrund

Stiftelsen Kulturmiljövård har utfört en arkeologisk förundersökning i form av en schaktövervakning inom fastigheten Vrå 5:1 i Hölö socken. Området ligger strax intill Norrvrå, söder om Hölö samhälle, cirka två mil söder om Södertälje. Orsaken till förundersökningen var en planerad förläggning av elkabel inom fornlämningsområdet för hållristningsförekomsterna Hölö 287:1–2. Misstanken fanns att konstruktioner och fynd som inte syns ovan mark kunde finnas i anslutning till de kända lämningarna. Schaktövervakningen föregicks av ett beslut från Länsstyrelsen i Stockholms län (dnr 4311-33534-2013). Schaktningsarbetet utfördes av Bro & Väg AB på uppdrag av Telge Nät AB, som svarade för de arkeologiska kostnaderna. Fältarbetet utfördes av Henrik Runeson den 21 januari 2014.

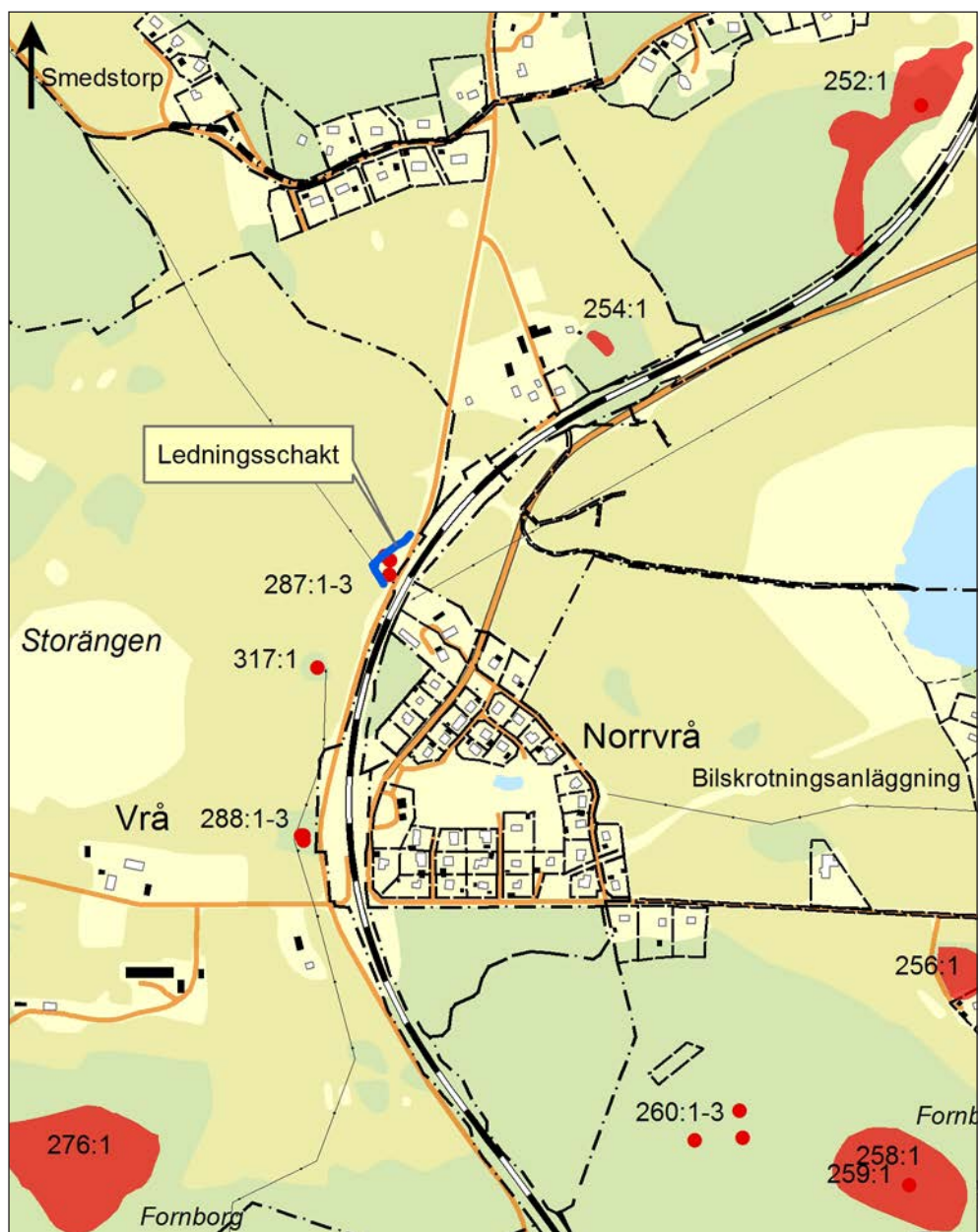
Syfte och metod

Syftet med schaktövervakningen var att klargöra om arkeologiska lämningar berördes av kabeldragningen och att dokumentera de eventuella konstruktioner och fynd som framkom. I den händelse mer omfattande lämningar påträffades skulle arbetet avbrytas och Länsstyrelsen kontaktas för att pröva ärendet på nytt.

Totalt följdes schaktningen för kabeln längs en cirka 100 meter lång sträcka förbi de kända lämningarna. Marken var vid schaktningstillfället snötäckt, men tjälfri. Schakten upptogs skiktvis med maskin och rensades vid behov upp för hand för att kontrollera förekomst av fynd och anläggningar. Dokumentationen skeddde genom inmätning med GPS, fotografering och skriftlig beskrivning.

Fornlämningssmiljö

Undersökningsområdet ligger i utkanten av den fornlämningsrika bygden mellan Järna och Hölö; ett småbrutet odlingslandskap med uppodlade, sedimentfyllda dalgångar brutna av mindre höjdparter av kalberg och morän. Fornlämningsskildern domineras av lämningar från brons- och järnålder i form av gravar, boplatser och älvkvarnsförekomster (figur 2). I väster och söder vidtar mer höglänta skogsmarker där bara enstaka fornlämningar är kända. Bland dessa kan nämnas en serie fornborgar som ligger i skogsmarkerna söder och väster om Norrvrå. Ett par mindre undersökningar har gjorts i närområdet. Det gäller delar av två gravfält i utkanten av Hölö samhälle (Hölö 13:1 och 105:1). Vid båda undersökningarna framkom även boplatzlämningar från brons–järnålder (FMIS).

Figur 2. Utdrag ur den digitala fastighetskartan med ledningsschaketet och närliggande fornlämningar markerade. Hölö 287:1–2, 317:1 och 288:1–3 utgör bällristningar (älvkvarnsförekomster), Hölö 252:1, 254:1, 256:1, 258:1 och 260:1–3 utgör gravar och Hölö 259:1 och 276:1 är fornborgar. Skala 1:10 000.

Undersökningsområdet

Området för ledningsdragningen låg väster om väg och järnväg där dessa passerar Norrvrå (figur 2). Ledningen skulle här dras genom flack, svagt väst-norrsluttande åkermark, cirka 25–30 meter över havet, längs med ett mindre skogklätt impediment som sticker ut i åkermarken från öster (figur 3). På impedimentet ligger Hölö 287:1–2, som består av två älvkvarnsförekomster i fast håll med sammantaget ett 10-tal skålgropar. På samma impediment har tidigare också legat en stensättning, vilken undersöktes och togs bort 1978 (FMIS). På impedimentets södra del finns också en mindre transformatorstation/ställverk.

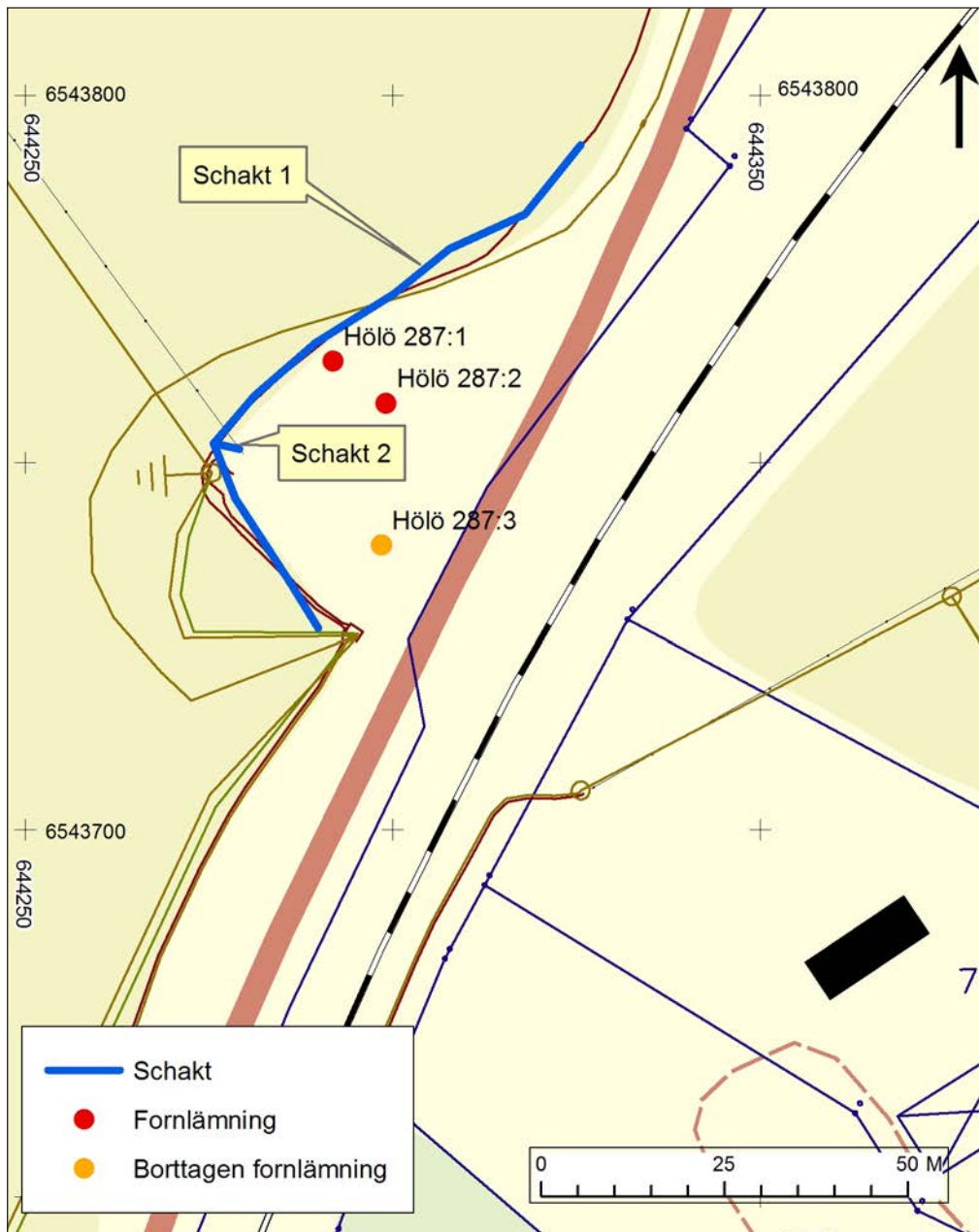
Figur 3. Översikt över området från söder. Ledningsschaktet löpte längs kanten av det skogklädda impedimentet som syns till vänster om vägen. På impedimentet finns flera älvkvarnsförekomster (Hölö 287:1–2). Foto: Henrik Runeson.

Resultat

Schaktet (schakt 1) övervakades längs en cirka 100 meter lång sträcka, från en punkt i sydöst, cirka 5 meter från transformatorstationen, och längs hela impedimentet med hållristningsförekomsterna (figur 4). Ett kompletterande schakt (schakt 2) togs upp från den mellersta delen av schakt 1 och in till en befintlig elstolpe som stod i kanten av impedimentet.

I åkermarken utgjordes lagerföljden generellt av ett 0,25–0,35 meter tjockt ploglager och därunder silt/lera med inslag av enstaka stenar. Schakt 2 var till stora delar omrört efter det att en större elkabel tidigare grävts ner.

Inga fynd eller anläggningar påträffades.

Figur 4. Ledningsschaktet och intilliggande fornlämningar markerade på primärkarta med delar av den digitala fastighetskartan som underlag. Skala 1: 1 000.

Tekniska och administrativa uppgifter

Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:	13133
Länstyrelsen dnr, beslutsdatum:	4311-33534-2013
Uppdragsgivare:	Telge Nät
Landskap:	Södermanland
Län:	Stockholm
Kommun:	Södertälje
Socken:	Hölö
Fastighet:	Vrå 5:1
Fornlämning:	Hölö 287:1-2
Kartblad:	9H 8j (RT 90) 65G 4eS (Sweref99)
Koordinater:	X6543750 Y644280
Höjd över havet:	cirka 25 meter
Typ av undersökning:	Förundersökning i form av schaktövervakning
Undersökningsperiod:	2014-01-21
Undersökt yta:	98 löpmeter
Koordinatsystem:	Sweref99 TM
Höjdsystem:	-
Inmätningmetod:	GPS
Dokumentationshandlingar:	Digitalt bild- och kartmaterial förvaras hos KM
Fynd:	-

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

Schakt 1

Schaktet var 94 m långt, 0,5 m brett och 0,6–0,8 m djupt. Det löpte från en punkt ca 5 m väster om ett mindre ställverk (transformatorstation) och mot nordväst, längs impediment, i västsluttande åkermark ca 1 m från åkerkant. Vid 25 meter svängde schaktet mot norr längs impedimentets västra kant. Vid 75 m avvek schaktet från åkerkanten och löpte vidare i nordöstlig riktning i norrsluttande åkermark.

Ploglagret var 0,25–0,35 m tjockt och följdes av gulbrun silt, mot botten mer lerigt. Generellt fanns mycket få stenar i ploglagret och siltlagret, men mellan 20 och 25 m fanns enstaka stenar, 0,1–0,3 m stora, i den övre delen av siltlagret. Från 75 m och till schaktets slut består undergrunden (under ploglagret) av siltig ljusbrun lera. Inga fynd eller anläggningar påträffades.

Schakt 2

Schaktet var 3,5 m långt (Ö-V), 0,7 m brett 0,8 m djupt. Det löpte från schakt 1 mot en elstolpe i öster. I åkerkanten korsade schaktet ett djupt dike.

Ploglagret var ca 0,4 m tjockt, följt av ljusbrun silt. Schaktet var till stora delar omrört efter att en större elkabel grävts ned. Inga fynd eller anläggningar påträffades.